

DE GULDEN LELIE
Vereniging zonder winstoogmerk

FAMILIESCHOON

GENEALOGISCH - EN BIOGRAFISCH FAMILIETIJDSCRIFT
VAN HET OUDE HOEGAARDSE GESLACHT VAN NERUM

FAMILIE-UITGAVE : VAN NERUM : MAQUISSTRAAT, 44 EVERE

Maandelijkse uitgave nr 58 der louwmaand (JAN) 1966

ART. 223. - STB. IV/12 Joannes Franciscus VAN NERUM x Anna Cath. AERTS.

Ter inleiding :

De beschrijving van deze voorouders vergt een speciale aandacht, omdat zij een eigen familiekultus instelden, zeer verkleerd aan de tradities en het verleden der voorouders, die diep op hun nakomelingen is overgegaan. De door deze tak bijzonder goed bewaard gebleven overleveringsverhalen, gaven aanleiding tot de vereeuwiging van de geslachtschoonheid in het kader van de familiegilde. In de rangen van hun nageslacht bevonden zich niet alleenlijk twee gildedekens, Eduardus en Julianus, maar ook de vroegere bewoners van 't cleyn Paradys en 't nieuwhuys, erfelijke bezittingen die hun stempel drukten op de plaatselijke geschiedenis. De Gulden Lelie dankt haar wederopstanding van 1961 uitsluitend aan deze familiekultus, die tot op het einde van vorige eeuw in groot aanzien stond.

1° Geboorte :

Joannes Franciscus VAN NERUM (kortweg Francis genaamd) zag het daglicht te Hoegaarden, in de ouderlijke woonst op de Nieuwstraat (huidig huis Evrard), als 8e en laatste kind van Jacobus VAN NERUM (46 1/2 j. oud) en Anna Maria VAN AUTGAERDEN (39 1/2). Hij ontving het doopsel in de St Gorgoniuskerk op 7 JAN 1785 (f° 858) en kreeg als doopheffers :

- Joannes Franciscus VAN NERUM, zijn oom (zie art. 156)
- Clara BUECKENS, aanverwante tant (x Not. J. Bt. VAN AUTGAERDEN).

2° Huwelijk :

Francis was 30 j. toen hij te Kumtich op 14 april 1815 in het huwelijk trad met de 27 1/2 jarige Anna Catharina AERTS (alias VAN BILICHOUT) uit Breisem (onder Kumtich). Hun getuigen waren :

-
-

3° Hun kinderen :

Uit hun echtverbintenis sproten acht kinderen, allen te Hoegaarden geboren :

1. Jozefina ° 6 juni 1815
2. Theodoor ° 1 oktober 1817
3. Hortensia ° 13 oktober 1819
4. Jozef ° 4 november 1921
5. August ° 22 maart 1824
6. Ludovicus ° 16.5.1826
7. Eduard ° 10 oktober 1829
8. Silvie ° 20 april 1834

Nopens de geboorte van haar kinderen schreef Cath. AERTS het volgende in haar kerkboek :

"Josafina is geboren den 6 Junius ten 5 uren Morgens in het iaer 1815, theodorus den 1 oktober ten 8 uren Morgens in het iaer 1817, Ortans den 6 oktober ten half twelf snoenens in he iaer 1819, Joseph den 4 november ten aecht ure snoenes in het jaar 1921, ogustus den 20 maart ten teenmere . Smorgens in 1824, Ludovicus den 16 Mey ten negenure smorgens in 1826, edwaer den 11 oktober ten 3 ure snoenens in het iaer 1829, Silvie den 20 april ten 3 ure snoenens in het iaer 1834.

Hieruit kan men opmerken dat de data niet altijd overeenstemmen met de bevolkingsregisters, hetgeen laat vermoeden dat Catharina deze notas op latere leeftijd in haar kerkboek heeft opgeschreven en zich soms vergiste. Dit boek getiteld "Het Hemelsch Palmhof" met zilveromlijsting en sloten, ging via haar zoon Theodoor op diens kleindochter Elisabeth Michel (x L. VANDENBOSCH) over, waar het als een heilige relikwie aan haar overgrootmoeder bewaard wordt.

4° Beroep en woonplaats:

Gezien zijn oudere broeder Jan Baptist voorbestemd was om de brouwerij van zijn vader voort te zetten, koos Francis VAN NERUM het beroep van landbouwer. Na zijn huwelijk in 1815 vestigde hij zich eerst te Klein Overlaar en dan in een hoeve in de Nieuwstraat. Deze hoeve is nu verdwenen en moet zich bevonden hebben tussen de ouderlijke woonst en de grote brug, want zij paalde aan de brouwerij van zijn broeder op de Vroente en aan het huis van zijn zuster in de Nieuwstraat (huis Evrard).

5° Wie was Anna Catharina AERTS

Zij werd geboren te Breisem en gedoopt in de St Gilliskerk te Kumtich op 19 AUG 1787 als 8e kind uit het landbouwersgezin Hyronimus AERTS en Maria Jozefina COLLAERT. Haar peter en meter waren :

- Hyronimus ^{GEENS} COLLAERT uit Roosbeek
- Marie Josephe DROSSART uit Heylissem

Zij was de zuster van :

- Joannes ^{14.12.1775} Kumtich 28. 8. 1777 - P/M Joes Guil. COLLAERT & Magd. VLEMINCX
- Theresia ° Kumtich 14. 4. 1777 - P/M Agidus VLEMINCX en Th. VAN WEDDINGEN. Zij x NIJS uit Willebringen
- Magdalena ° Kumtich 24. 12. 1778 - P/M Agidus VAN RENGEM en Magd. VLEMINCX
- Jan Paul ° Kumtich 17. 8. 1780 - P/M Jacobus V. DAMME in naam van Jan Paul V. NERIM uit Tienen en Cath. RUYSEN uit Tienen
- Jan Baptist ° Kumtich 19. 8. 1781 + Kumt. 27. 2. 1864 - P/M Arnold GEENS uit Roosbeek en Anne Cath. RUYSEN uit Tienen
- Maria Josepha ° Kumtich 20. 3. 1784 - P/M Jan Hendrik ENGHELS en Maria Th. COLLAERT
- Maria Barbara ° Kumtich 12. 3. 1785 - P/M Maria Th. COLLAERT en Ludov. ENGELB. VERHEYDEN
- Maria Cath. Kumtich ° 30. 11. 1788 - P/M Hyronimus GEENS en Marie Josephe DROSSART
- Angelina ° Kumtich 7. 5. 1791 + Meldert - P/M Joannes VILLERS en Marie Th. AERTS
- Francisca ° Kumtich 30. 5. 1793 + Tienen x 24. 7. 1822 Herman August BLYCKAERTS ("Namen 13. 7. 1798 zoon van Jean Dominique BLYCKAERTS Dr te Ieper) en Marie Françoise COLLOT. Haar schoonbroeder Francis VAN NERUM trad als getuige op. Hun moeder Maria Jozefina COLLAERT + 1794, zodat zij 10 minderjarige kinderen naliet.

P/M Petrus Geens en Francisca Vander Nulien

6° Haar kwartierstaten :

Haar vaderlijke kwartieren behoorden tot geslachten, afkomstig uit Korbeek-Lo (KL) terwijl haar moederlijke kwartieren uit Breisem en Kumtich (Kum) stamden.

<u>Ouders</u>	<u>Grootouders</u>	<u>Overgrootouders</u>	<u>Betovergrootouders</u>
<u>Hyronimus AERTS</u> ° Kl. 20. 6. 1748 + Tienen 26. 2. 1822	<u>Philippus AERTS</u> ° Kl. 12. 5. 1697 + Kum. 27. 1. 1778 x Verrijck ? <u>Maria Magd. VLEMINCX</u> ° +	<u>Martinus AERTS</u> ° + Kl. 5. 12. 1744 x Kl. 10. 11. 1686 <u>Clara THILENS</u> ° Kl. 11. 6. 1659 + Kl. 3. 7. 1706	
x Kum. 5. 9. 1775	<u>Joannes Guill. COLLAERT</u> ° Kum. 18. 12. 1722 + 21. 1. 1778 x Kum. 24. 3. 1753 <u>Maria Barbara VAN NAUWEN</u> ° Kum. 1. 8. 1731 + Kum. 13. 6. 1758	<u>Nicolai COLLAERT</u> ° x <u>Theresia CHRISTIAENS</u> <u>Petrus VAN NAUWEN</u> x Kum. 24. 10. 1730 <u>Maria Theresia VAN WEDDINGEN</u> ° Kum. 3. 5. 1699 + Kum. 27. 9. 1785	<u>Jan VAN WEDDINGEN</u> ° x <u>Marie HANNOZETTE</u>
<u>Maria Jozefina COLLAERT</u> ° Kum. 11. 12. 1756 + Kum. 31. 1. 1794			

7° De bewoners van BILLICHOUT.

Ref. Eigen schoon en de Brabander : XXVII jg n° 4 blz. 283
Oost-Brabant : E. H. HAVERMANS 1953 - Deel I blz. 77
Familiearchief VAN NERUM - Overleveringsverhalen Silvie VAN NERUM
Alph. WAUTERS, Canton Tirlemont - Cumtich p. 141, 153, 156 & 159.

Jan VAN WEDDINGEN en Maria HANNOZETTE (betovergrootouders van Cath. AERTS).

Zij zouden pachters geweest zijn te Breisem onder Kumtich en gewoonde hebben in het broek aan de grens van Vissenaken, op het "Hof van Bélicourt" (1532) of "Billichout (1632)". Deze ruime hoeve, die nu nog bestaat, behoorde toe aan de Benediktijner abdij van St Cornelius te Inden bij Aken. Zij diende als verblijfplaats voor de rentmeester van de Abt, die te Kumtich de eigendommen van de Abdij bestuurdde. De eigenlijke hoeve werd evenwel in huur gegeven aan pachters met goede naam en faam, die tot de katholieke godsdienst behoorden en voorspraak hadden met de Abt of zijn Rentmeester. Deze gunst zou bekomen geweest zijn door Jan VAN WEDDINGEN, op voorspraak van de vrome familie HANNOZETTE, die een bijzondere verering toedroeg aan St Cornelius en milde giften schonk aan de Abdij. Zo kwam het dat Jan VAN WEDDINGEN en Maria HANNOZETTE zich op de hoeve konden vestigen en de naam kregen van "Pachters van Billichout". Maar als tegenprestatie moesten zij naar oude gewoonte een gift schenken of een vrome daad beuigen en gunste van de XIVe eeuwse oude kapel van Billichout. Deze kapel in gothische stijl was door de Abdij gebouwd, voor de bewoners van 't gehucht "Billichout in 't broeck" en bevatte een preekstoel uit de eerste helft van de XVIIe eeuw, een hoogaltaar met de schilderij van de Kruisgang en een laat gotisch St Corneliusbeeld. Deze kapel bestaat heden nog. Volgens de overlevering zou het echtpaar VAN WEDDINGEN-HANNOZETTE, de restauratie van de in verval geraakte kapel hebben helpen bekostigen. De kapel was in 1703 en 1711 inderdaad in een zeer slechte staat.

Petrus VAN NAUWEN en Maria Theresia VAN WEDDINGEN (haar overgrootouders)

Maria Theresia VAN WEDDINGEN ° 1699 als dochter van Jan x Maria HANNOZETTE ging twee huwelijken aan ; in 1716 met Jacobus AERTS uit Bierbeek en in 1730 met Petrus VAN NAUWEN. Zij stonden als welstellende landbouwers bekend, die reeds in 1720 het "Hof van Billichout" in huur hadden. Uit een huurkontraat van 1739 blijkt dat de hoeve voor 9 jaar verhuurd werd met 26 bunders en 2 dagmalen, vrij van alle tienden, doch dat de huurders het gebouw moesten onderhouden en alle jaren 25 populieren planten. In 1745 was de hoeve bouwvallig en lieten de huurders ze herstellen. Het is niet geweten welke gift Pachter AERTS aan de kapel heeft gedaan, maar nadat de bezittingen van de Benediktijnen te Kumtich in 1749 in erfenis op de Abdij van Heilisssem zouden overgegaan zijn, schonk Maria Theresia VAN WEDDINGEN een milde som aan de kapel van Billichout, ter oprichting van een triomfboog in de kapel waarin het jaartal 1750 gebeiteld werd. Deze boog werd plechtig ingehuldigd en het St Corneliusbeeld dertien maal rond de kapel gedragen. Uit het eerste huwelijk AERTS-VAN WEDDINGEN sproten vijf kinderen, waaronder Maria Theresia ° 1729 + 1804 x 1752 met Engelbertus VAN SALM uit Bertem ° 1728 + 1800. Zij werden de voorouders van Not. Ridder William ROSSEBUW uit Tienen, Ridder Ulric Leon de SCHAETZEN uit Tongeren, Provinciegouverneur Jean Ferdinand de NEEFen Dhr. José FOBE uit Gent, onze genealogische medewerker. Uit het tweede huwelijk VAN NAUWEN-VAN WEDDINGEN werden eveneens vijf kinderen geboren, waaronder Maria Barbara ° 1731 + 1758 x 1753 met Joannes Guill. COLLAERT, voorouders van de tak van Francis VAN NERUM en Cath. AERTS uit Hoegaarden.

Joannes Guill. COLLAERT en Maria Barbara VAN NAUWEN (haar grootouders).

Dit waren de nieuwe pachters van Billichout, die zich na hun huwelijk van 1753 op het hof vestigden. Het was een zeer vermogende landbouwersfamilie, die zeven knechten en meiden in dienst had. Van hen wordt gezegd dat zij een groot aandeel schonken ter restauratie en verfraaiing van de Westelijke ingang der landelijke kapel van Billichout en waarboven inderdaad het jaartal 1754 prijkt. Uit deze echt sproten drie kinderen ; Jan Petrus ° 1754, Maria Theresia ° 1755 en Maria Jozefina ° 1756. Hun moeder Maria Barbara VAN NAUWEN overleed 2 jaar later in 1758.

Hyronimus AERTS en Maria Jozefina COLLAERT (haar ouders).

Maria Jozefina COLLAERT (jongste dochter van Joannes Guill. x Maria Barbara VAN NAUWEN huwde in 1775 met Hyronimus AERTS uit Korbeek-Lo. De Abdij van Heilisssem had hen het "Hof van Billichout" in huur gegeven, zodat zij naar oude traditie ook op hun beurt verplicht waren een schenking te doen aan de kapel.

Uit het overleveringsverhaal van Silvie VAN NERUM blijkt dat de nieuwe pachters van Billichout, het dak van de kapel lieten herstellen, dat in zeer slechte staat was. Dit was de laatste weldaad van de Pachters van Billichout aan hun kapel, want bij de komst der Fransen werd het hof en alle andere bezittingen van geestelijke orden aangeslagen en openbaar als "zwart goed" aan de meest biedenden verkocht. Het was een zekere Jean Joseph CLARET die op 25 germinal VIII (1800) de hoeve aankocht voor 106.000 f. Pachter AERTS bleef het hof in pacht houden tot rond 1816. Ondertussen in 1794 was Maria Jozefina COLLAERT overleden en liet 10 minderjarige kinderen na, die allen op Billichout waren geboren en er tot rond 1816 bleven wonen. Dit wordt bevestigd door het overleveringsverhaal, alsdat Francis VAN NERUM uit Hoegaarden op Billichout ging vrijen. Na 1816 verliet Pachter AERTS de hoeve en ging zich te Tienen in de Levensestraat vestigen, waar hij op 26.2.1822 in de ouderdom van 73 j. overleed.

Besluit :

Het verhaal over de Pachters van Billichout en hun kapel bleef sterk in de tak van Francis VAN NERUM en Catharina AERTS bewaard, want vaak ging Catharina met haar kinderen, waaronder Silvie, naar de kapel in "t broeck" te Breisem om te bidden. Dan bezochten zij telkens de hoeve waar hun moeder geboren werd en waar zij het verhaal van "Billichout" te horen kregen.

Later ging Silvie VAN NERUM jaarlijks op St Corneliusdag (16 SEPT) naar Kuntich en Breisem, om er een offer te brengen voor de Zielerust van haar voorouders uit het Hof van Billichout en hetis naar deze plaats dat zij haar kleinnichtje Irma VAN HERBERGHEN (zie blz. 284bis) meenam, aan wie zij het verhaal overleverde en van wie wij het op onze beurt vernamen.

8° Levensbeschrijving van Francis VAN NERUM en Cath. AERTS.

A. Zijn jeugd :

Als laatstgeborene was Francis het troetelkind van zijn grotere broers en zusters, die hem overal meesleepten. De opvoeding die hij genoot was dezelfde als deze van al de andere kinderen uit zijn geslacht, gesteund op familietradities en vroomheid.

Francis was amper 9 j. oud toen de Fransen ons land bezetten, zodat de periode van het schrikbewind hem wel lang zal bijgebleven zijn. Hij ging naar de school te Hoegaarden tot 1801 en had zelfs samen met zijn broeder de studiebeurs Deken PEETERS bekomen.

Toen moest hij mee naar het veld, om het beroep van landbouwer te leren, want zijn oudere broeder Jan Baptist was voorbestemd om de brouwerij van zijn vader over te nemen. Vanaf dat ogenblik vertoefde hij voortdurend op de St Corneliushoeve en bewerkte de akkers van zijn vader.

In 1804 kreeg hij bericht om zich voor de "conscriptie" te melden, maar zijn schoonbroeder Jean Bt. VAN AUTGAERDEN, die pas tot Burgemeester was verkozen, kon de zaak regelen en zijn vrijstelling bekomen, omdat hij te klein was (1,64 m).

B. Kuntich-kermis :

Een bijzonder sappig verhaal nopens Kuntich-kermis bleef ons via Silvie VAN NERUM bewaard. Het luidde als volgt :

Op de eerste septemberzondag van het jaar ons Heeren 1814 gingen Francis VAN NERUM en Servais COENEGRAS (1) gezamenlijk naar de kermis van Kuntich. Aan de kerk van St Egidius gekomen, ontwaarden zij een groep rumoerige jonge mannen die onderling wedijverden, om in de gunst van twee meisjes te staan. "Vrienden!" sprak COENEGRAS, "laat ons zien wie van ons allen het waardigst is om met deze schone juffrouwen kermis te vieren, ik neem U allen mee naar de herberg en de twee die eerst vijf pinten kunnen ledigen, mogen met deze lieve dames op de molen zitten".

Zijn voorstel werd aangenomen en allen begaven zich opgetogen naar de herberg. Het bier werd besteld op signaal ving de wedstrijd aan. Het duurde nietlang alvorens de beide brouwerszonen uit Hoegaarden hun vijf potten geledigd haddenwijl de anderen nog aan hun derde waren, zodat de overwinnaars de meisjes rond de kermis mochten vergezellen.

De ene was Catharina AERTS uit Breisem (2) en de andere haar kleinnicht Catharina MEUGENS uit Oorbeek (3). Maar nu stelde VAN NERUM een nieuw weddenschap voor. Zijn vriend en hij zouden "het kanon gaan stoten" en wie het hoogst geraakte mocht tussen de twee meisjes kiezen. Servais COENEGRAS won en koos de 18 jarige Cath. MEUGENS, zodat de 27 jarige dochter uit het hof van Billichout aan de zijde van Francis VAN NERUM op de molen zat. Zij bekende hem gelukkig te zijn dat hij verloren had, hetgeen wel op een liefdesverklaring geleek.

(vervolgt)

(1) ° Hoeg. 14.4.1765 zoon van Brouwer Henri COENEGRAS en Cath. GERRTS.

(2) ° Breisem 19.8.1787 dochter van Hyronimus AERTS x Jozefina COLLAERT, kleindochter van Joannes COLLAERT x Barbara VAN NAUWEN en achterkleindochter van Petrus VAN NAUWEN x Theresia van WEDDINGEN.

(3) ° Oorbeek 24.3.1796 dochter van Lambert MEUGENS x Cath. VAN SALM, kleindochter van Engelbartus VAN SALM x Theresia AERTS en achterkleindochter van Jacobus AERTS x Theresia VAN WEDDINGEN.

ART. 224. - DE BROUWERS VAN HOEGAARDEN.
(vervolg van ART. 222).

13. Notaris Joannes VAN NERUM 65 j. (x Cath. BUECKENS) + 1797
14. Franciscus VAN NERUM 60 j. (x Cath. LOWET)
15. Jacobus VAN NERUM 50 j. (x Marie VAN AUTGAERDEN)
16. Henri SACRE 43 j. (x Marianne PEETERS)
17. Petrus PEETERS 46 j. (zoon van Petrus x Elisabeth NIJS)
18. Servais SWEERTS 56 j. (Wf van ANNA Cath. NIJS)
19. Jan MAES 40 j. (x Theresia NIJS)
20. Jan DOTREMONT 60 j. (x Gertrude NIJS)
21. Guill. DAVITS 70 j. (x Maria NIJS)
22. Jan NIJS 18 j. (zoon van ~~Henri x Ida FINOULST~~) *Jaques x Anna Maria DUMONT*
23. Henri NIJS 52 j. (x Ida FINOULST)
24. Jan Bapt. L'HAMMENS 38 j. (x Anna Barbara NIJS)
25. Bernard PEETERS 57 j. (x Maria Magd. NIJS)
26. Thomas NIJS 60 j. (x Elisabeth HALLET)
27. Jacques CALLU
28. Bernard CALLU 52 j. (x Anna Cath. VAN GROOTVEN)
29. Jan CALLU 40 j. (x Elisabeth ANDRIES)
30. Bernard VAN SPINAGIEN 46 j. (x Anna Cath. CALLU)
31. Henri RHEMS 70 j. (x Anna Maria BOUTS)
32. François BOETS 45 j. (x Elisabeth HUGO)
33. Bastiaan SONDERVORST 41 j. (x Cath. LAMENS)
34. Karel SONDERVORST 45 j. (x Francisca LAMENS)
35. Franciscus BOULANGER 36 j. (x Gertrude SONDERVORST)
36. Petrus Hub. STOCKMANS 40 j. (x Anna Maria RUTTENS)
37. Guill. VAN DER STUKKEN 40 j. (x Anna Cath. GEENIS)
38. Nicolaes MAES 43 j. (x Cath. TRITSMANS)
39. Godgaf VAN DIEST 53 j.
40. Petrus CIPERS 75 j. (x We van Getr. TIRION) *en zijn zoon Mathieu*
41. Georges VAN DER STRAETEN 60 j. (x Anna Maria Ambroos)
42. Francis CAMPINAIRE 25 j. (Ida VAN EX)
43. Henri COENEGRAS 70 j. (x Clara GEERTS)
44. Jan VERBELEN 48 j. (x Rosa VAN OSMAEL) te Nerm
45. Guill. VAN MOL 45 j. (x Elisabeth MICHIELS) te Nerm
46. Jef ROECKX 60 j. (x Cath. TAVERNIERS) te Nerm
47. Hubert TORSIN 24 j. te Nerm
48. Jef SCHOENSETTERS 58 j. (x Ida FREDERICX) te Aelst
49. Gerard VAN MOL 61 j. (x Theresia VAN MOL) te Aelst
50. Libert STOCKMANS 40 j. (x Josepha GILE) te Rommersom
51. Petrus SONDERVORST 70 j. te Rommersom
52. Jan Bapt. WAGENEERS 60 j. (x Anna Maria LEBEGGE) te Houtem
53. ~~Vuurt DUGUIN (x Maria W. EVRAERTS)~~

Opmerking : De volkstelling vertoonde echter vele fouten en leemten, zowel op gebied van naam, als datum en beroep, zodat er zeker meer dan 52 brouwers overbleven. Het valt ook dadelijk op dat sommige families, als VANDER MOLEN, COLLARD, STOCKMANS, VAN NERUM, PEETERS, NIJS, SWEERTS, CALLU, SONDERVORST, enz., hun invloed lieten gelden. Sommigen stamden uit de "oude geslachten" anderen behoorden tot de nieuwe opgekomenen ; maar allen samen werkten zij aan de bloei van de Hoegaardse biernijverheid, doch zouden de prestaties van hun voorouders niet kunnen evenaren.

Tijdens de eerste helft van de XIXe eeuw kwamen de jenever stokerijen op, waaronder VAN NERUM op de Vroente, die vanaf 1832 de officiële benaming van "Brasserie et Distillerie" aannam, ofschoon er reeds van in 1826 jenever werd gestookt. Deze brouwerij bleef samen met NIJS, DOTREMONT, DUMONT en COENEGRAS tot de grootsten uit de streek behoren. Maar langzamerhand nam de brouwnijverheid af en sloten de brouwerijen hun deuren.

De Gulden Lelie
Vereniging zonder winstoogmerk

FAMILIESCHOON

GENEALOGISCH - EN BIOGRAFISCH FAMILIETIJDSCRIFT
VAN HET OUDE HOEGAARDSE GESLACHT VAN NERUM

FAMILIE-UITGAVE: VAN NERUM: MAQUISSTRAAT, 44 EVERE

Maandelijkse uitgave nr 59 der sprokkelmaand (FEB) 1965

ART. 225 : Stb. IV/2 JOANNES FRANCISCUS VAN NERUM x CATH. AERTS.
(vervolg van art. 223).

De jongelieden die door de Hoegaardiërs waren gefopt hadden echter te fel in het glas gekeken en wilden nu het plezier van de twee kermispaartjes storen. Servais COENEGRAS die een zeer sterk man was, greep entwee met de kraag en duwden hen op de knieën, waarop de overigen op de vlucht sloegen.

's Avonds bij het naar huis gaan gingen de twee vrienden een nieuwe weddenschap aan, namelijk een ton bier voor de eerste die zou getrouwd zijn en een andere ton voor deze die de meeste kinderen zou krijgen.

Vanaf die dag stapten COENEGRAS en VAN NERUM elke zondagnamiddag van uit Hoegaarden langs de velden in de richting van Oorbeek. Daar namen zij afscheid want Servais ging er zijn Catharina opzoeken, terwijl Francis nog verder moest over Kuntich naar Breisem. Aan de kapel in het broek wachtte hij de dochter uit de hoeve van Billichout op, die hem weldra mee naar het hof nam, waar hij sindsdien ging vrijen, op de hooizolder.

Servais COENEGRAS won echter de eerste weddenschap, want reeds op 30 NOV 1814 trad hij in het huwelijk met Catharina MEUGENS uit Oorbeek. Francis was op het feest uitgenodigd en kwam er aan met de tilbury van zijn vader, waarop een ton bier lag. Enkele maanden later, namelijk op 14 april 1815 trouwde ook Francis VAN NERUM met Catharina AERTS uit Billichout. En op zijn beurt nam Servais COENEGRAS met zijn vrouw deel aan het feest, doch hij schonk een ledige bierton aan zijn vriend.

Nopens de verloving en het huwelijk van Francis en Catharina is nog het volgende bekend. Francis had haar een verlovingsring met drie briljanten gekocht, terwijl zij op de dag van haar huwelijk een diamanten kruisje droeg, als aandenken aan moeder en afkomstig van diens grootmoeder (Theresia VAN WEDDINGEN). Alvorens naar de kerk te gaan, gingen Francis en Catharina eerst in de kapel van Billichout neerknielen, om aan St Cornelius het geluk van hun toekomstig gezin af te smeken. Zij stak vervolgens het diamanten kruisje in het wijwater, raakte ermee het St Corneliusbeeld aan en drukte het vervolgens op de lippen van haar toekomstige echtgenoot en dan op de hare, opdat St Cornelius hun geslacht eeuwig zou beschermen.

De verlovingsring en het kruisje gingen later over op hun dochter Silvie die ze aan haar klein-nicht Irma VAN HERBERGEN schonk. Na de laatste oorlog stond zij deze kleinoden af aan de Paters Dominikanen van Antwerpen, die ze in hun Siborie lieten inwerken, om maandelijks in processie rond de kerk te dragen.

De tweede weddenschap van COENEGRAS en VAN NERUM eindigde in het voordeel van laatstgenoemde. Uit het gezin COENEGRAS-MEUGENS sproten 7 kinderen (1) terwijl Francis en Catharina er acht hadden. Het laatste hiervan was Silvie, geboren in april 1834. Die dag was Servais COENEGRAS tegenwoordig en in plaats van een ton bier; had hij er 10 meegebracht. Het doopsel van Silvie werd door de ganse familie en door alle geburen en vrienden gevierd. Daar zou COENEGRAS plechtig hebben verklaard dat hij wel de sterkste was in het "Kanonstoten" maar dat zijn vriend VAN NERUM hem te boven was gegaan.

Deze beide families zijn naast elkaar blijven voortleven en wanneer Servais en Francis samen kwamen, haalden zij vaak al die oude herinneringen op van die beruchte Kuntich-kermis, waar zij beide hun Catharina hadden gevonden door het drinken van 5 glazen bier.

C. Land bouwers in de Nieuwstraat.

Na hun huwelijk hadden Francis en Catharina zich op een hbeve in de Nieuwstraat (huidige E. Ourystraat) gevestigd, waar zij het landbouwersberoep uitoefenden.

- (1) Catharina *1815, Petrus *1817, Eulalie *1820 x Jean Joseph LOWET (overgrootouders van Dhr. José FOBE)
Octavie *1822, Françoise *1825, Sabine *1827 x Nat. Crampen (grootouders vna Ridder William Rosseeuw en overgrootouders van Ridder Ulric de Schaetzen en Provinciegouverneur de Neef) en Blondien *1834 x Henri Vandertaelen (zoon van Constant Vandertaelen x Elisabeth Van Nerum)

Nopens dit pachtshof wordt verteld dat er eens een oude toverkol op het erf was verschenen, die zich voor arme dakloze vrouw uitgaf en om slaapgelegenheid verzocht. In de nacht was zij echter met een koe aan de haal gegaan. Bij het ochtendkrieken werd de verdwijning opgemerkt en liep Francis onmiddellijk naar Pastoor SWEERTS, die een klopjacht inrichtte met enkele boeren uit het dorp. Zij vonden de toverkol terug in een veld te Rommersom. De Pastoor maakte een kruisje over de oude vrouw, die dadelijk op de knieën viel en met de armen in de lucht begon te bidden en vergiffenis te vragen. En zo kreeg Francis zijn koe terug.

Een ander voorval speelde zich af op het veld te Altenaken. Op zekere avond keerde hij huiswaarts en zag in de diepe straat een rood licht dat zich voortdurend van links naar rechts bewoog. Angstig liep Francis naar het dorp waar hij enkele inwoners bijeen riep en aan wie hij het verhaal van de "vuurman" deed, zoals dat destijds genoemd werd.

De met rieken en stokken gewapende mannen trokken in de aangeduide richting en plots zagen zij de vuurman weer. Zij vielen op de knieën en begonnen te bidden. De vuurman kwam dicht bij en de gewapende mannen hielden zich stil achter de gracht. Toen zagen ze dat het een boer was die met een rode lantaarn naar zijn verloren hand zocht.

Elk jaar rond O. L. V. Hemelvaart brouwde Francis Hoegaards bier op zijn fornuis. In aarden stopen stak hij het bier in de grond om het rond Palmzondag boven te halen. Dat bier was mals en heerlijk van smaak en zeer verfrissend bij zomerhitte. En wanneer Francis naar het veld ging, nam hij een paar stopen mede. Op zekere dag kwam er een vreemde reiziger te paard bij hem, die te drinken vroeg. Francis reikte hem een stoop toe en de man liet het zich goed smaken. De vreemdeling schonk ter beloning aan Francis een perkamenten beeldje van het "S Sacramentum Miraculorum Lovanij A" 1374", met de woorden dat hij dit heilig beeldje altijd goed moest bewaren om beschermd te blijven tegen de boze hand.(2)

En reeds enkele dagen later kwam dit prentje te pas. Op zekere nacht werden de bewoners van de hoeve in de Nieuwstraat opgeschrikt door het blaffen van een hond. Francis spoedde zich naar beneden en zag op het dak van zijn schuur een wolf zitten. Snel liep de beangstigde man naar binnen om wijwater te halen, maar toen hij weer buiten kwam, was de wolf verdwenen.

De volgende morgen hing Francis een kruis in gevlochten stro aan zijn schuur. In dit kruis had hij het heiligbeeldje gehecht en enkele dagen later vond hij het vel van de weerwolf in zijn beerput. Sindsdien bleef de hoeve van boeman en weerwolf gespaard.

Rond 1832 heerste te Hoegaarden een typhus-epidemie waaraan zijn broeder Jan Bapt, de brouwer, en zijn zuster Maria Anna, gewezen kloosterzuster, waren bezweken. Elke avond had Catharina AERTS een reliekendoosje van St Theresia, St Coleta en Agnus Dei te voorschijn gehaald en onder het kruisbeeld gezet. Zij had deze relieken van de Pastoor van Kuntich bekomen bij haar huwelijk (3). Elke avond werden in het gezin van Francis deze relieken aanroepen en zo bleven zij van alle rampen en ziekten gespaard.

Een laatste voorval uit het leven van Francis VAN NERUM, dat door de overleveringsverhalen bekend bleef gebeurde op een zekere St Thomasavond. Naar oude gewoonte sloten de vrouwen hun mannen buiten, die dan een losprijs moesten betalen om terug binnen te mogen. Zulks viel ook aan Francis te beurt. Hij beloofde aan zijn vrouw een nieuw paar blokken om in de koestal te werken. Catharina was tevreden en de deur ging open.

Tijdens de lange winteravonden toen iedereen rond de warme haard was gezeten vertelde Francis over de Revolutietijd en over Pierlala. Wanneer de mensen uit die schrikwekkende tijd, enig nieuws wilden hebben over het verloop der veldslagen van Napoleon, dan riepen ze, "Pierlala, waar zijt gij? Pierlala komt bij mij. Pierlala vertelt op", en dan verscheen Pierlala als een geest in een donkere hoek van de kamer en vertelde het laatste gebeuren wat te lande en elders was geschied. Al deze kleine anecdoten geven ons een beeld over de levenswijze van onze voorouders, in een tijd dat radio en televisie nog niet bestonden en er nog veel over heksen en weerwolven werd verteld.

De onbekende gronden die Francis VAN NERUM als landbouwer bewerkte en als zijn eigendom aangeschreven stonden, waren de volgende :

- een weide van 61 roeden aan de Vroente, palend aan het ouderlijk huis in de Nieuwstraat, We Joannes VAN NERUM (zijn tante), Joannes VANDER STRAETEN, We Guill. DEKOCK en Jean Bt VAN AUTGAERDEN (zijn schoonbroeder).

Dit was het deel 3 uit het nalatenschap van zijn vader, dat hij in Nov. 1824 had ingekocht voor 1000 Brabantse gulden (zie blz. 214).

(2) Wordt bewaard in het Familiearchief, onder inventaris n° 468

(3) Wordt bewaard in het Familiearchief, onder inventaris n° 7

- 70 roeden land op de "Wijngaert" te Rommersom, pakkend aan We LORIER, de efgenaamen AMBROES, MERTENS en GOELENS, Deel 10 ingekocht voor 375 Br. gulden (idem)
 - ook nog een stuk land op 't broeck te Altenaken, waar hij de vuarman dacht gezien te hebben
 - 63 a. 80 ca. land (sectie D 250) wellicht het deel 3 uit het nalatenschap dat rond 1860 belast was aan 53,79 Fr.
 - 64 a. 40 ca. land (sectie L 404) op De Groene berg, misschien in 't broek te Altenaken, belast aan 27,04 Fr.
 - 2 Ha. 51 a. 40 ca. land (sectie D 494) op het Madelonsveld in de Walenstraat belast aan 175,14 Fr.
 - 83 a. 60 ca. land (sectie L 155) op de Blye, rechts van de Steenweg Hoegaarden-Geldenaken, belast aan 43,06 Fr.
- NOTA : deze laatste vier gronden stonden op naam van zijn weduwe en worden vermeld in de Legger der grondeigenaars van Hoegaarden, door Popp. art. 1423.

D. Familiekultus.

Francis VAN NERUM uit Hoegaarden stamde uit een geslacht waar de tradities der voorouders in luister werden gehouden, het geloof aan de basis lag van hun opvoeding en de fierheid van hun afkomst hoogtij vierde. Catharina AERTS behoorde immers tot de voorname pachtersfamilie van Billichout, die door de eeuwen heen hun vroomheid betuigden door milde schenking aan hun kapel en aangeschreven stonden voor hun verkleefdheid aan het voorgeslacht. Niet verwonderlijk dan dat deze 2 mensen buiten het dagelijkse leven een eigen familiekultus beoefenden, ingegeven door de overerving van hun voorouders. Deze kultus werd in enkele lijnen door Catharina zelf neergeschreven, opdat haar nakomelingen ten eeuwige dage op dezelfde wijze zouden handelen. Zij schonk het dokument aan haar jongste dochter Sylvie, ten einde het steeds als een heilige relikwie te bewaren en aan het nageslacht over te maken.

Dit dokument bevatte het volgende :

"Mijnen Heer en mijnen Godt, ick aenbidde U Iesus lieff en zoet, met u Heyligh Vleesch en Bloedt, teghenwoordigh int heylighste Sacrament, syt geëert geloofft ende herkent, nu en ten allen teydt tot onse Ziele Saeligheydt .

Aen Sinte Cornelis belooven wy ; allen daege te bidden dese Gebede voor 't wellesyn van onse Ouders ende voor onse kinderen

Ooick te gaen op de Sondaeghe naer de Misse en te Communiën en te leven so ons Heere wille.

Wy sollen doen ten alder teyde onse plichte van christene Menschen en de Religie eeren, de ruijten te meyden, de kinders tuccone te leeren, de armen te steunen, 't bood te deilen ende verloren sone te helpen.

Wij sullen de gronden van onse Vaeders en neyt vercoepen tenzy het noedig waere, te bewaere de Pater-nosters en boecken ende alder ander Reliquien van onse Ouders.

Wij sullen ten goeder Raede gaen ende neyt naer den slechten luysteren, alder goede Stichtingen die moghten teneyt en gaen terug stellen als het waere en 't Guld ten eeuwighen daege eeren.

Wij sullen ons neyt en bemoye met anderomanssaeker ende neyt nemen wat ons neyt en toecome.

Wij sullen suiver leven en dese Geboden alder teyde aen onse kinders voorbehouden ende in familiën vredesaem te leven.

Wij sullen veel liever sterven dan al dese te overtreiden ofte onse goeden Naeme te besmeure. Amen."

Dees gebet behoort aen Catharina Aerts en is geschreve in 't iaer aghtien hondert seventhien den seste 8bris.

Deze familiekultus spreekt boekdelen en duidt op de diepzinnige levensopvattingen van onze voorouders. De geboden schijnen grotendeels voort te komen uit het geslacht der pachters van Billichout, maar werden aangepast aan de Hoegaardse vertakking, gezien er sprake is van de gilde ('t guld). Vermits zij geschreven werden in 1817 schijnen Francis en Catharina dit gebet te hebben ingesteld, kort na de geboorte van hun eerste zoon Theodoor. Deze kultus bleef echter diepe indruk maken op hun nageslacht en lag aan de basis van de wederopstanding der gilde, om de oude tradities in allen eer en luister te herstellen. Tot aan de 3^e generatie, gesproten uit Francis VAN NERUM en Cath. AERTS, bleef dit familiegebed bewaard en konden hun nakomelingen het van buiten.

(vervolgt)

ART. 226 : DE BROUWERS VAN HOEGAARDEN
(vervolg van art. 224)

16. Stokerij ADAMS (Arnold)
Gevestigd in de Doelstraat (nu huis MANNAERTS, verver). Was vroeger een complex gaande tot aan de Astridlaan. Adams stookte eerst bij "den Duc".
17. Stokerij en Brouwerij VAN HAGENDOREN (kinderen van Louis).
De brouwerij lag op de stoopkensstraat over de Dumontstraat, naast de brouwer DUMONT, ~~in de hoeve van Virgiet VAN HAGENDOREN (sect. B 310)~~, ^{in de hoeve} wyl de stokerij zich in dezelfde straat bevond, over de kapel van het H. Hart. De laatste uitbater was Theodoor VAN HAGENDOREN (x MAISON).
18. Brouwerij DEWELDE.
Bevond zich in de Tiensestraat, in het oude huis over de café PAX.
19. Brouwerij en Stokerij VAN HAGENDOREN (kinderen van Karel)
Vormde eertijds een complex in de Gasthuisstraat (sect. D18) tussen de huidige firmas Georges en Vander-
vesse. Werd later opgeslorpt door Emiel VAN HAGENDOREN (x VAN HERBERGHEN) uit de brouwerij der
gebroeders VAN HAGENDOREN.
20. Brouwerij SCHOONAERTS.
• Te Klein Overlaar, naast het Klooster (sectie C 417)
21. Brouwerij LORIERS. (achtereenvolgens Jacq. Phil, Gustave en Philibert).
Gelegen in de Stoepkensstraat over de huidige magazijnen van de Hougardia (niet te verwarren met de bu-
relen), sectie B 302. Was het eigendom van Jacq. Philippe LORIERS, burgemeester van Autgaarden en
bestond reeds van in 1753 (zie blz. 271 para A), maar werd in 1837 vergroot.
Hij liet nochtans ook bij den Duc brouwsels vervaardigen.
Rond 1905 nam Gustave LORIERS de brouwinstelling van GODTS (voorheen FALLA) over, waar hij zich op
moderne voet inrichtte.
22. Stokerij FINOULST
Aan de grote brug, maar is heden verdwenen. De laatste eigenaar was Emiel FINOULST (x TOMSIN).
23. Brouwerij VAN DORMAEL (Joseph) uit Bevekom.
Op de Houtmarkt in de huidige hoeve SMOLDERS (voormalige woonst van Sekretaris Ant. Balth. SWEERTS
zie blz. 342) sect. D 630. Later overgenomen door de Brouwer Livinus VAN HAGENDOREN (x LODE-
WIJCKX).
24. Brouwerij CHRISTIAENS.
~~Lag in de Walenstraat (thans hoeve TRITSMANS x GOOSSENS). Was het eigendom van Emiel CHRIS-~~
~~TIAENS (x PUTZYS).~~
25. Brouwerij EVRARD.
Gehouden door de Gebroeders en zusters EVRARD uit Autgaarden, en gelegen op de Vroente over de
Brouwerij TOMSIN. Zij waren geassocieerd met LORIERS.
26. Brouwerij HOMBLE (We Henricus)
Op de Tiense straat in de oude hoeve HAUMONT dd. 1754 (sect. D 267), later eigendom van de Fam.
TOMSIN. Werd in 1962 afgebroken terwijl de steen die boven de ingangspoort prijkte, met het op-
schrift "Willecom in den Struysvogel", door de Burgemeester HETTICK in bewaring wordt gehouden in af-
wachting van de opbouw van een triomfboog voor het sportstadion (sic).
27. Brouwerij MAES (Hubert en later Engelbert) *(Nicholas en dan Hubert)*
In de Tiense straat, ~~(thans Lijzerwerkkfirma Robert GIROULLE) sec. D 302.~~
(huizing nr 85) pand D 137.
28. Brouwerij ROTTIE (Petrus).
In de Stoepkensstraat aan de weg naar Houtem, naast de oude brouwerij LORIERS (sectie 303).
29. Stokerij Henri DOTREMONT.
Gelegen op de Plaats in de huidige bakkerij VANDENEUCKER. Werd uitgebaat door de Burgemeester
Henri DOTREMONT.

Verder had men nog de brouwerijen ADAMS (Leonie) te Nerm en VAN DER MOLEN (Philippe) te Aalst. Deze laatste was zeer oud en staakte rond 1880 terwijl ADAMS tot aan de eerste wereldoorlog stand hield. En ook te Houtem bestonden de brouwerijen NIJS en GEERTS, zodat mag gezegd worden dat Hoegaarden in de XIXe eeuw, ongeveer een 35 tal grote en kleine brouwers en stokers heeft gekend. Natuurlijk bestonden er bovendien ook nog enkele huurbrouwers (teljoorbrouwers genaamd), die in associatie werkten, maar hun aantal slonk voortdurend.

Rond 1850 waren er nog minstens 28 families die van brouwen en stoken leefden, maar een dertigtal jaren later, waren er nog amper 15 overgebleven.

Uit de Kadastrale legger der grondeigenaars van Hoegaarden door Popp. van 1860 blijkt dat VAN NERUM op gebied van oppervlakte, de grootste brouwerij en stokerij bezat, onderscheidenlijk 1,90 a. en 0,90 a., gevolgd door NIJS en MICHIELS met 1,70 a.

DUMONT betaalde nochtans de hoogste grondtaks, hetzij 228 Fr voor zijn brouwerij en 68 Fr voor de stokerij. Dan kwam NIJS met 190 Fr, gevolgd door van VAN NERUM met 114 Fr. voor de brouwerij en 46 Fr. voor de stokerij.

Te Hoegaarden was in de 2e helft der XIXe eeuw een eigenaardige gewoonte in gebruik. Men werd er betaald om te drinken, want bij elke pot "Hoegaards bier" die 7 centiemen kostte, kreeg de verbruiker 2 centiemen weer.

Rond 1880 werden deze 2 centiemen vervangen door "muntcaramels" zeer fijn van smaak, zodat men te Hoegaarden kon eten en drinken voor hetzelfde geld. Deze caramels werden gemaakt door Caesar PUTZEYS, hotelhouder aan het station, die het fabricatiebrevet te Leuven had afgekocht en een overeenkomst afsloot met de herberghouders van Hoegaarden.

In FEB. 1865 werd er overgegaan tot de oprichting van een eerste suikerfabriek in de oude fabriekstraat, door brouwer Joseph Libert DUMONT, Not Alex PUTZEYS en Apollinaire VAN GOIDSENHOVEN uit Meldert. Hevig protest rees op vanwege alle andere brouwers en stokers uit de streek, die hun winstgevende zaak hierdoor bedreigd voelden. Onder leiding van Brouwer Charles VAN NERUM kwamen zij samen in 't nieuwhuys, om aan de hand van een verslag van de scheikundige DEBRUIN, een verweerschrift op te stellen. Maar de stichters van de suikerfabriek, door een scheikundig rapport van FRANQUI uit Brussel, weerlegde elk konkurentiegevaar voor brouwers en stokers, zodat het geschil snel tot een minzame regeling kwam (uit de memorieschriften van Dr VAN NERUM).

Enkele jaren later stond het dorp in rep en roer. Gilles uit Leuven, een bierspecialist kwam op zekere dag naar Hoegaarden de brouwers uitschelden. Hij verweet hen dat zij onbekwame boerebrouwers waren, die rot bier maakten. Hij zou hun eens tonen hoe hen "echte witte bier" gemaakt werd. De ketels werden in gang gezet en een paar dagen nadien werden de tonnen uitgevoerd. Doch in plaats van "Hoegaerd" had hij zure Peterman gemaakt. In allerhaast werden de reeds uitgevoerde biertonnen teruggehaald en de Leuenaar met al zijn verstand buiten geworpen. De gebroeders VAN HAGENDOREN waren de vurigste verdedigers geweest in deze prestigestrijd en hadden de inwoners opgeroepen om de Leuenaar te verdrijven.

14° Opgang en verval

Bij het einde van de XIXe eeuw werd VAN NERUM nog steeds bij de grootste en meest renderende brouwers uit de streek gerekend. Hij vervaardigde wit en bruin bier en de plannen lagen klaar om ook blond bier op de markt te brengen. Maar een droevige samenloop van omstandigheden stelde rond 1900 een plots en jammerlijk einde aan de 176 jarenlange glorieperiode van de eens zo vermaarde brouwerij op de Vroente. (zie blz. 233).

Het einde van de XIXe eeuw luidde de ondergang in van de grote Hoegaardse biernijverheid. Niet alleen VAN NERUM ging teniet, maar ook Leon DUMONT (voorheen Libert DUMONT op de Stoopkensstraat) staakte alle bedrijvigheid, wijl ook DOTREMONT (den Duc) zijn deuren sloot. En deze lijst werd nog aangevuld door Louis STAPEL in de Pastorijsstraat, Arnold ADAMS in de Doelstraat en Theodoor VAN HAGENDOREN uit de Stoopkensstraat, die niet langer het hoofd konden bieden aan de toenemende konkurrentie.

En om te besluiten vermelden we nog de brouwerij van Alex NIJS (Wezenhuis) in de Stoopkensstraat, die reeds in 1880 zijn grootste cliënteel aan de gebroeders VAN HAGENDOREN had afgestaan. Bij testament had hij zijn eigendommen aan de gemeente geschonken tot oprichting van een Wezenhuis. Nog enkele jaren bleven de ketels in werking en de instelling werd vanaf dat ogenblik als gemeente brouwerij beschouwd, waar verschillende huurbrouwers hun biêt lieten klaar maken. Dit duurde tot rond 1914 maar dan ook op verzwakt peil.

DE GULDEN LELIE
Vereniging zonder winstoogmerk
FAMILIESCHOON

GENEALOGISCH - EN BIOGRAFISCH FAMILIETIJDSCHRIFT
VAN HET OUDE HOEGAARDSE GESLACHT VAN NERUM

FAMILIE-UITGAVE VAN NERUM : MAQUISSTRAAT 44 EYERE

Maandelijks uitgave Nr 60 der Lentemaand (maart) 1965.

ART. 227 : DE BROUWERS VAN HOEGAARDEN.
(vervolg van art. 226),

En zo kwam het dat bijna elke brouwerij, voornamelijk langs Vroente en Beek, haar eigen bron bezat. Deze van de Hougardia vormt een geiser van ongeveer 96 m. hoog. In het huis van Caesar PUTZEYS aan het station was eveneens een bron, die heden nog bestaat en wiens water diende om de bekende caramels te vervaardigen. De brouwerij VAN NERUM had insgelijks haar bron, wijl de dieren in de stallen bijna allen gezond en sterk bronwater dronken.

Vele van deze bronnen en ondergrondse beken zijn aan oude legenden verbonden, zoals het St Ursulamirakel, de wonderbronnen van St. Catharina en het Water Gods van St Magdalena. Dit laatste is ons bijzonder goed bijgebleven, omdat het een oude en mooie familielegende inhoudt, die tot aan de generatie van de overleden Gildedeken Julianus I goed bewaard is gebleven.

Deze legende luidt als volgt :

"Op het Madelonsveld in de Walenstraat (1), zou van in de oudste tijden een ondergrondse vliet in werking zijn getreden, die door de H. Magdalena werd ontstoken onder de woorden :
-Water Gods, baart 'uw baan naar het dorp en bevrucht de huizen door de voorzienigheid aangewezen. Laat op uw weg bronnen opborrelen om goede en slechte tijden aan te kondigen".

Deze vliet kreeg de naam van "Madelonsvliet" en zou gelopen hebben langs de Walenstraat, onder de hoeve SMOLDERS (2) door en zo naar de kerk (3) toe.

Vandaar liep de vliet verder afwaarts de Knorrestraat, langs 't Cleyn Paradys (4) en de Pastorijs (5), om onder de hoeve CIPERS (6) door te lopen in de richting van 't nieuwhuys (7). Daar deed zich een splitsing voor. De eerste zijarm liep langs de Tiensestraat naar het Rusthuis (8), om zich verder in de Beek te werpen. De tweede arm baande zich een weg langs de Nieuwstraat onder de huizen van Alex LORIERS (9) en EVRARD (10), regelrecht naar de brouwerij op de Vroente (11) toe, om aldaar in de Gete te lopen.

(1) Vaderlijke erfgronden waarop in 1779 door de gildestichters, de geslachtsboom werd geplant en waaraan in 1804 een St Corneliuskapel werd gehangen (zie blz. 88).

(2) Voormalige woonst van Dorothea Van Nerum (x Sekr. Balth. Sweerts xx Burg. de Zangré) die in 1789 de revolutionaire bestorming doorstond (zie art. 179 en volgende)

(3) Heropgebouwd in 1754, onder borgstelling van de rijke brouwers en pachters van Hoegaarden (zie blz. 70).

(4) Eigendom van Joannes Van Nerum en afgebrand in 1636 (zie art. 31/VIII). Later in 1872 eigendom van Theodoor Van Nerum en gehouden door zijn dochter Anastasia (x Ach. Meddaerts). Lokaal van de katholieke partij en Harmonie van Hoegaarden, waar zich tussen 1870 en 1914 vele plaatselijke geschiedenis heeft afgespeeld (zie blz. 253).

(5) Voormalige woonst van onze stamvader Carolus Van Nerum, gebouwd in 1747 en geklasseerd in 1938 (zie art. 49).

(6) Voormalige woonst van onze voorouders en bloedverwanten waar onze voormoeder Barbe Sweerts geboren werd in 1700 en waar zich tijdens de Revolutietijd "brigands" hebben verstoken (zie art. 28).

(7) Gildehuis met historische kelderkapel en nauw verbonden aan de plaatselijke geschiedenis, sedert 1747 als eigendom van onze familie bewaard gebleven (zie art. 190 en volgende)

(8) Eigendom van Elisabeth Van Nerum (x C. Vander Taelen) die haar huis in 1874 aan de gemeente schonk, om er een gasthuis op te richten (zie art. 20)

(9) Voormalige woonst van Not. Schepen Joannes Van Nerum en later van zijn zoon Dr. Henricus Van Nerum (zie blz. 203)

(10) Ouderlijke woning van Jacobus Van Nerum (zie art. 181)

(11) De oude brouwerij Van Nerum, gebouwd in 1724 (zie art. 183).

Al deze huizen werden door de Voorzienigheid aangewezen en door de vliet bevruchtigd, zodat hun bewoners een periode van welvaart hebben gekend. Op de ganse loop van de vliet zijn drie bronnen bekend, die eens opborrelden. De eerste die in werking trad lag aan de brouwerij Van Nerum op de Vroente, en heeft voor zover des mensengeheugenis reikt, steeds als fontein bekend gestaan. Zij doofde uit rond 1892 en enkele jaren later ging de vermaarde brouwerij te niet. De tweede bevond zich in de kelders van 't nieuwhuys en borrelde voor de laatste maal op na het einde van de Revolutietijd. Luidde zij toen een honderdjarige vrede en welstand in ? De derde bron kwam het laatst in werking. Zij lag in 't Cleyn Paradijs en zou pas rond 1870 in leven zijn gekomen, om bij de aanvang van de XXe eeuw weer stil te vallen. Enkele jaren later nam de geschiedenis van 't Cleyn Paradijs ook een einde".

We weten niet in hoever deze familielegende op waarheid berust, maar een feit staat vast, namelijk dat twee van de drie voornoemde bronnen wel degelijk hebben bestaan en door de oudste inwoners van Hoegaarden zijn gekend geweest. Bovendien is de tegenwoordigheid van een ondergrondse vliet aan 't nieuwhuys en in de Tiensestraat bewezen, want vaak staan de kelders van de huizen er nog onder water.

Wat er ook van zij, Hoegaarden is op bronnen gebouwd en het rijk uit de grond opkomende water, lag eens aan de basis van het goede Hoegaardse bier. Nu er geen bier meer gebrouwd wordt, spreekt men terug van 't water, wellicht met de stille hoop dat dank zij datzelfde water op een schone dag terug "Hoegaards" bier zal vervaardigd worden, iets dat door alle gemeentenaren vurig wordt verlangd.

15. Uit de brouwregisters VAN NERUM.

Het geslacht VAN NERUM uit Hoegaarden heeft niet minder dan negen brouwers geteld, die hun eigen "paenhuis" hadden en tot aan de Franse revolutie en zelfs later nog tot op het einde van de XIXe eeuw, op kop stonden. Hun namen staan gegrift op de gouden bladzijden van de oude brouwregisters en getuigen van vergane glorie. Op de Vroente hadden zij zelfs een familiebrouwerij gesticht en aan hun nakomelingen het bier leren waarderen.

Verder telde ons geslacht vier huurbrouwers en zeven herberghouders, terwijl 't nieuwhuys als hun stamcafé werd beschouwd, waar het bier steeds in grote hoeveelheid en heerlijk vloeide.

De nakomelingen van dit oude en vermaarde brouwersgeslacht hielden en houden nog steeds het bierdrinken van hun voorouders in ere, want zoals hun vaders vroeger dronken, drinken zij nu. Ze omknellen de pot met vaste greep, de rechterpink fier omhoog, de elleboog horizontaal gestrekt, het hoofd lichtjes naar achter gebogen en de ogen half gesloten. Dan pletten ze het heerlijk nat tussen tong en gehemelte en laten het vocht als een regelmaat naar binnen lopen, zoet en zacht het keelgat smerend. Menigmaal tereke drinken zij also in volle waardering en de aloude familiespreuk indachtig.

"de VAN NERUM'S kunnen zonder eten drinken en zonder stoefn klinken, hun pinten heffen zonder andermans centente treffen, grote en duurzame dingen bouwen en vele amen brouwen, want met de pot in de hand, komen zij door 't ganse land".

Volgens de voorouders was het Hoegaardse bier het beste en gezondste middel om kommer, verdriet en sombere nevels te verdrijven, om zang en kracht, liefde en levenslust op te wekken. Het witte bier had een bewonderenswaardige kroon en liep als geen ander, zoet en zacht naar binnen. Het spande tussen alle andere bieren de kroon en werd voorgeschreven tegen dorst en honger, hoofd- en buikpijn, verzwakking en verstopping en ook om "in forme" te blijven. Wie het naar juiste waarde wist te schatten, kon zonder heelmeester minstens 100 jaar worden.

In de familienotas bleven ook enkele fragmenten van bierbrouwen uit vroegere tijden bewaard. Wij laten ze hieronder volgen, om traditiegetrouw het bierbrouwen voor eigen gebruik in de familie weer vlot te maken en tevens opdat het nageslacht op zijn beurt, de brouwerskwaliteiten van hun voorouders zou in luister houden.

De fragmenten zijn afkomstig van François VAN NERUM, jongste zoon van de eigenaar-brouwer Jacobus VAN NERUM, kleinzoon van Meester-brouwer Carolus VAN NERUM en broeder van de bierbrouwer en jeneverstoker Jan Bapt. VAN NERUM, allen uit het Paenhuis St Cornelius op de Vroente.

Deze enkele procédés van bierbrouwen voor eigen gebruik, mogen niet verward worden met de bierbereiding voor de verkoop en zijn waarschijnlijk afkomstig van zijn vader. Hij brouwde op een koperen fornuis en gebruikte zonder twiifel het Hoegaardse bronwater, essentieel element voor het wellukken. De procédés die hierna volgen zijn weergegeven in hun oorspronkelijke staat, maar tussen haakjes door onze eigen opmerkingen aangevuld.

1° Gestebier ('t bekende gerstenbier)

"twelf pont geste (gekiemd. en gezuiverd) een half pont hop (bloemen) ende eene greip (handvol) bitteren (cichoreikorrels),
ofte oock gepaent (gebrouwd) met twelf pont geste, thien pont roei terf ende eene half pont haever met eene greip hop.
ofte oock met ses pont geste, ses pont terf ende ses pont hop met twee greipe haever ende ienen greip bitteren,
alles tegader in eene stuyckmant (wissen mand of linaan zak) voor anderhalf ton (+ 180 l.) water in den keitel,
twee uere koken ende uproere en overtappe in 't gistvat twelf pont sucker by en uproere tot koelen (afkoeling tot + 35° C), een pont gist met sakarine bestroeien ende water besprinckele en in 't vat doen, uproeren met houten spoon (spaan) 't vat afdekke ende vyfthien uere gisten in lauwe plaets (+ 15°) bovenlaeg afghappe en up ende lauwe plaets (+ 15°) drey wecken laeten rusten,
voor eghte ende malse tot Paeschen in den grond steeken".

2° Meelbier (moutbier)

"achtien pont geste ofte terf oft oock met majs in onderhalf ton (+ 180 l.) water laeten trecken ende 't beslaghe koken en koelen (tot + 35°), dan door stramijn doen ende ses pont hop bij, terug koken ende koelen en stramijn, twee pont gist op ende uproeren en laeten gisten".

3° Melasbier.

"thien pont melas in twee emmer water smelten, eene half pont hop ende half ghentiaen (+ 125 gr. gentiaanwortels) in drey emmer (water) koken ende koelen (+ 35°) ende door stramijn, een half pak gist (+ 125 gr) met eene iemmer (water) mengele en voortsalles tegader in ton (+ 130 l. water) uproere ende afdecke (afsluiten) en iene dicke week (+ 10 dagen) gisten".

4° Caramellebier

"eene goede scheut jenevel (+ 150 cl. jenever) eene pries ghentiaen (+ 15 gr. gentiaanwortels), deselve sucker (+ 15 gr.) eene half pont caramelle up licht vuur smelten, dan eene cleyne iemmer (+ 3 l.) water by ende overtappe in 't vat met acht iemmer water, thien pont melas met iene iemmer water by, een half pont swarte beisen (vermoedelijk jeneverbessen) ende een goede greip (+ 100 gr) hop (bloemen) ien uer koken inne scheut water (+ 1 l.), door stramijn en in 't vat by anderhalf pak gist (+ 350 gr.) inne scheut water by, acht iemmer water by ende uproere, ien week gisten in den somer ende drey wecken in den winter".
(Deze procedé schijnt ons nogal ingewikkeld, maar moet een lekkere drank geweest zijn).

5° Biekesbier (waarschijnlijk honig- of oud medebier)

"Onderhalf ton water (+ 180 l.) met negen pont geste, ende hetselve hop (+ 4 1/2 K°) twee uere koken, koelen ende door stramijn, ses pont honinck (honig) bij ende laeten gisten".

6° Somerbier (waarschijnlijk het witte Hoegaardse bier)

"twelf pont geplette mouth met twee pont haver light gemalt ende in koud water laeten wercken en den draf afscheppen, drey maele tereke warm water upgiete en half koken (tot op + 40° C) in den keitel (koperen ketel) ende contenweir (voortdurend) uproere, iene greip hop bij als 't blare stoet (bij vormen van blaren), laeten opkleire ende aftappe in 't open vat voor te rusten ende wat kleersel (klaarsel) bij, 't dun afscheppe ende drey wecken gisten met eene halve vingerhoed sakarine bij, up stoepen trecken met ien klont sucker voor iedere stoep, plat laeten liggen en voor malse in den grond tot Paeschen stecken".

oock gepaent int groet (wellicht is dit het Hoegaardse bier voor de verkoop)
"Voor onderhalf stuck bier (+ 45 Hl) acht sacke mout ofte ander geseit vier terf (400 K°) drey en half geschoten (gekiemde) geste (350 K°) enne halve haever (50 K°), 't meel (dus de 800 K°) in mieskuip (kuip met dubbele bodem voorzien van openingen om de doorzeipeling te bevorderen) en met water vullen een half uer mengele met dreytand (drietandige roerstok), 't dik in 't stuckmand opscheppes 't dun met keitel (koperen keitel) in kuip doen, drey maele tereke met water begiete, in paenkeitel koken (tot 80°) tot 't blare stoet, dertigh pont hop ingieten ende twee uere koken tot hop bijeenstroefelt en blaeren stoet, de stuckmande in keitel voor 't dun uyt te scheppen en in bak tappen voor te laden, de tweede kuip uyt scheppen en terug met den draf naer den keitel, den tap uyt trecke en naer buys trecken, alles tegader in groete kuip met keitel scheppen, den draf voor de dieren,
den tweeden dag den bak in de groete kuip laeten bijlopen en in tonnen scheppen, drey daeghe gisten ende 40 pont sucker by. (Deze bereiding schijnt onvolledig te zijn, maar duidt zonder twijfel op het Hoegaardse bier).

En nu veel geluk aan de liefhebber-brouwers. De gilde vaardigt een prijs uit aan wie het eerst terug de goede "Hoegaerd" kan vervaardigen.

16. Hoegaardse uithangborden.

En om te besluiten, volgen hier enkele oude en minder oude uithangborden en benamingen van Hoegaardse herbergen, tavernen en cabarettten, waar vroeger in die goede oude tijd, onze voorouders na en ook tijdens hun zware dagtaak, zo menigmaal hun pot gingen ledigen om de laatste dorpsnieuwsjes te bespreken.

- In de Waterratten : langs de beek op de Vroente
- Au Canal de Louvain : met de afbeelding van de Leuvense vaart, was een afspanning met logementen en stallen voor de postkoets Tienen-Geldenaken - Gehouden door DENDONCKER-SCHOOF.
- Au Mouton Blanc : op de Beek
- In het Witte Paard :
- In den Zoeten Inval :
- In de Dye Gapers :
- Au Repos du chasseur : aan de grote brug bij FINOELST
- In den Plezanten Hof : in de Gasthuisstraat
- In Sint Nicolaes : op de Houtmarkt bij HAUMONT, diende vroeger als gemeenteraadshuis, werd afgebroken door de aannemer MEEUWENS en vertoonde in de voorgevel een 50 cm hoog St Miklaasbeeld.
- In de Bareel : te Houtem langs de steenweg op Meldert
- In de Bareel : te Overlaar, waar een beeld afgebeeld stond
- Au Prince Eugene de Savoie : te Overlaar op de grens van Tienen
- In 't Schip : te Nerm, bestaat heden nog
- In de Gul : te Nerm
- In den Ossenkop : in de Putzeysstraat - Afspanning gehouden door MEDDAERTS (vader van Achilles). Bij druk verkeer werden de wagens op de gemeentplaats uitgespannen.
- A la pomme d'or : in de Putzeysstraat, Geboortenhuis van moeder PUTZEYS, ¹⁸⁵⁵ Lokaal van De Witten en ook van de Liberale muziekharmone. Een 10 m. lang en prachtig beschilderd uithangbord hing onder de vensters.
- Brouwershuis : In de Doelstraat, schuins over de gemeenteschool. Lokaal der brouwers. Werd gehouden door Henri VAN AUTGAERDEN.
- 't nieuwhuys : Op de hoek van Tiensestraat en Ourystraat. Oude Romeinse afspanning en vanaf 1747 in 't bezit van de familie VAN NERUM (zie art. 190).
- In St Sebastiaen : Bij Adèle DE BROECK. Was vroeger het lokaal van het Genootschap der XII Apostelen en ook van de gilde der handboogschutters op doelen.
- Bij de pachter van Boeres : op de Plaats in de huidige herberg "Rust op den Berg" vroeger gehouden door DEWELDE.
- Bij Foing van Bes : aan de statie, gehouden door DOTREMONT
- Bij Charel Kareel : in de Nieuwstraat, huidige woonst van Dolf STOCKMANS, vroeger gehouden door Carolus VAN NERUM en later door Hortense VAN NERUM.
- In de Venetiaen : op de Plaats, hoek vormend met de Putzeysstraat. Bestaat heden nog.
- Bij Sus Bieten : in de huidige meubelwinkel op de hoek van de Tiensestraat en de Doelstraat. Werd gehouden door bakker en herbergier DEWELDE en later door Koeckelberg (Kockes genaamd)
- Bij den Snieder : In de huidige Café WIRIX over 't nieuwhuys. De vroegere uitbater was tevens haarkapper en kleermaker.

- Bij Jekke Bof : in de huidige Café PAX, Tiensestraat. Jekke Bof was de grootmoeder van Albert RIMANQUE.
- Bij Pei van Mies : op de Calverstraat, gehouden door Petrus AUSLOOS, opziener in de Grand Pont.
- Bij Ward Verbist : over 't vroegere Paradijs in de Pastorijsstraat
- Bij Moeëtes : in de Tiensestraat in de huidige garage schuins over de ingang van het voetbalstadium. Werd gehouden door Pauline ROTIE, moeder van Andrée VAN AUTGAERDEN.
- Bij Thuur van Chaals : aan het station, gehouden door Arthur VAN NERUM, zoon van Brouwer Charles VAN NERUM.
- Bij Rikkes van Siskes : op de Plaats bij Henri VAN NERUM, handelaar in linnen.
- De Warande : op de Beek, cabaret daterend van in 1743.
- 't Cleyn Paradijs : in de Pastorijsstraat, gehouden door Ach. MEDDAERT en Anastasia VAN NERUM - Lokaal van de katholieke muziekharmonie.

De herbergen met het grootste cliënteel waren :
de Ossenkop, Au Canal de Louvain, 't Paradys, 't nieuwhuys, bij Jekke Bof en "La pomme d'or".

Het wekelijkse verbruik van een herberg met gemiddelde verkoop schommelde tusschen 150 à 200 l. wit bier, 30 à 50 bakken ander bier en 8 à 12 l. jenever.

BESLUIT : Allen die dit artikel over de Brouwers van Hoegaarden onder ogen kregen, worden uitgenodigd, om eens op een zondagmorgen na de Hoogmis, naar Hoegaarden te komen om er in de talrijke herbergen de huidige nakomelingen van al die oude brouwersgeslachten aan 't werk te zien. Zij drinken en schreeuwen acht 't kaartspel, wijl zoals vroeger de laatste dorpsnieuwsjes druk worden besproken.

De tijd heeft aan het bierdrinken niets veranderd, alleen dat het bier wat slechter en duurder is geworden, maar in afwachting van beters, drinken de Hoegaardiers maar lustig verder, zoals hun vaders het hun hebben geleerd.

E I N D E

ART. 228 : IV/12 JOANNES FRANCISCUS VAN NERUM x CATH. AERTS.
(vervolg van art. 225).

E. Zijn gildeleven :

Na het einde van de Besloten Tijd te Hoegaarden (1804) begon de Gulden Lelie terug te herleven, zodat Francis vanaf dat ogenblik wel kennis zal gemaakt hebben met de familiegilde.

Zijn actief medewerken begon echter pas na de dood van zijn vader Jacobus in 1824, toen deze als ouderdomsdeken opgevolgd werd door Henricus I, die op zijn beurt als onderdeken vervangen werd door Jean Henri VAN NERUM, die tot dan als penningmeester was opgetreden.

Terwijl zijn broeder Jan Baptist vanaf 1822 het griffierschap verzekerde, werd Francis in 1824 tot comptorist benoemd, funktie die hij tot in 1832 bekleedde en door Carolus werd overgenomen. Toend werd Francis tot Onderdeken uitgeroepen en stond onder het Dekenschap van Henricus I. Deze taak bleef hij vervullen tot aan zijn dood in 1839.

Tijdens deze periode grepen volgende gilbedrijvigheden plaats :

- 1803 : openluchtmaal in de tuinen van zijn vader Deken Jacobus I, waar de 25e verjaardag van de gildestichting werd gevierd.
- 1804 : heropleving der gilde met het plaatsen van een St Corneliuskapel aan de Madelonsboom, als dank voor het einde van de Besloten Tijd.
- 1808 : Wettige opname van de Gulden Lelie, onder bescherming van de gemeenteraad.

- 1815 : Nedderdaling in de krypte van de kerk te Hoeg., waar een vroom bezoek gebracht werd aan de laatste rustplaats der voorouders.
- 1824 : Afsterven van de Ouderdomsdeken Jacobus I met plechtige gilde uitvaart.
- 1828 : Viering van het 50 jaar bestaan der Familiegilde. Bij deze gelegenheid werd in samenwerking met de bevriende families COENEGRAS, DUMONT en SWEERTS een bierfestival ingericht.
- 1832 : Belegging van een algemene familiebidag tegen de Boze Hand, ingevolge de heersende tyfus-epidemie. Pastoor SWEERTS schonk zijn zegen aan de gildeleden.
- 1838 : Instelling van 't Familiegrootboek, door Elisabeth VAN NERUM opgemaakt en aan de gilde geschonken.

F. Overlijden van Francis VAN NERUM.

Hij stierf te Hoegaarden in zijn huis op 26 februari 1839 tussen 2 en 3 uur in de namiddag, in de ouderdom van 54 j. ten gevolge van een longontsteking en werd afgedragen door :

- Leonard VAN DEN BOSCH, 62 j., dagloner
- François LODEWIJCKX 44 j., gemeentesekretaris en gebuur.

Vaak had hij in zijn leven en ook nog kort vóór zijn dood aan zijn zonen het volgende gevraagd. "Zo gij ooit kinderen krijgt, vertelt hun dan al wat ik U zelf vertelt heb en vergeet nooit God getrouwelijk te dienen en braaf bij uw moeder te leven".

Theodoor, de oudste zoon, had op het sterfbed van zijn vader beloofd, hun moeder niet te zullen verlaten vóór zijn 25ste jaar en het eff voort te zetten tot wanneer zijn broeders zouden volwassen zijn. Daarop had Francis hem een blazoën in glaswerk en smeedijzer geschonken, afkomstig van zijn vader Jacobus, waarop Theodoor plechtig had moeten beloven, het wapen steeds in goede staat te zullen bewaren als een kostbare herinnering aan zijn grootvader. Wellicht was dit het blazoën waarmede Jacobus in 1781 zijn stamvertakking had begiftigd (zie blz. 88).

Later ging het wapenschild over op zijn zoon Eduard, die het bij zijn Dekenkroning in 1894, als eeuwig familieaandenken aan de Kerk van Hoegaarden schonk, waar het in AUG 1914 door de Duitsers werd vernield (zie art. 89 para 6).

Ook kreeg hij een Crucifix, die op wil van Francis steeds op de oudste zoon moest overgaan. Deze crucifix kwam via Hubert en Julien VAN NERUM, in 't bezit van Hubert, de jonge, die hem aan de gilde schonk, (familiearchief nr 343).

G. Het weduwschap van Catharina AERTS.

Op 20 maart 1839 kwam de familieraad samen, bestaande uit de Gildedeken Henricus I, Jean Bapt. VAN AUTGAERDEN (schoonbroeder van de overledene), Dokter Jean Bapt. VAN ~~NERUM~~ ^{HERSOEREN} (neef) en Constant VANDERTAELEN (x Elisabeth VAN NERUM). Zij stelden de inventarissen op van het nalatenschap van Francis VAN NERUM en gingen over tot het bepalen van het voogdijschap der minderjarige kinderen. Jean Bapt. VAN NERUM werd tot wettige voogd aangeduid. In 1840 na zijn dood zou hij vervangen worden door Petrus EVRARD (oom der minderjarigen). Anderzijds werd Constant VANDERTAELEN als toeziende voogd verkozen.

Vervolgens werd de toestand der kinderen geregeld. Theodoor (21 1/2 j.) zou als oudste en meerderjarige zoon de leiding van het erf opnemen en zijn jongere broeders Jozef (17 j.), August (15 j.) en Ludovicus (13 j.) in het landbouwersbedrijf opleiden. Jozefina (23 j.) en Hortensia (19 j.) zouden hun moeder bijstaan ter opvoeding van de kleine Silvie (5 j.). Eduard (9 j.) de jongste zoon, kreeg ten slotte de toelating zijn studies in het College te Tienen voort te zetten en werd hiervoor onder de hoede van C. VANDERTAELEN gesteld, die het nodige zou doen, om hem een studiebeurs te bezorgen.

Aanvankelijk liep alles naar wens. Theodoor bleef op de hoeve tot aan zijn 25ste jaar, tot wanneer zijn broeders het landbouwersbedrijf konden voortzetten. Toen (in 1842) trad hij in het huwelijk met Josephine DEWELDE, met wie hij sedert 1841 een natuurlijk kind had, hetgeen een familieconflict en zelfs een Pastoorsruzie veroorzaakte, die te Hoegaarden andermaal veel stof deed opwaaien (zie art. 177 para. D). Vanaf het ogenblik, dat Theodoor de hoeve had verlaten, nam Jozef de leiding over.

(vervolgt)